



Του π. Ηρακλή Αθ. Φίλιου

Στις 14 Ιουνίου 1964, ο π. Σεραφεΐμ Ρόουζ έγγραφε σε ένα γράμμα προς τους γονείς του: «Αν ο Χριστός ερχόταν σήμερα σ' αυτόν τον...

κόσμο, ξέρετε τί θα Του συνέβαινε; Θα Τον έκλειναν σε ψυχιατρείο και θα Τον υπέβαλαν σε ψυχοθεραπεία και το ίδιο θα έκαναν στους άγιους Του. Ο κόσμος θα Τον σταύρωνε σήμερα ακριβώς όπως το έπραξε πριν από δύο χιλιάδες χρόνια, διότι ο κόσμος δεν έχει μάθει τίποτα πέρα από το να κατεργάζεται ακόμη δολιότερες μορφές υποκρισίας».

Το θέμα της υποκρισίας συναντάμε στο ευαγγελικό ανάγνωσμα της Κυριακής που πέρασε (Λουκ. 18, 10 – 14). Μέσα στον ναό δύο πρόσωπα, ο τελώ νης και ο φαρισαίος, προσεύχονται. Η προαίρεση τους, τα κίνητρα τους, όμως, ξένα μεταξύ τους. Ο φαρισαίος επιδεικνύει την ηθική του καθαρότητα και τη θρησκευτική του ευλάβεια, ενώ ο τελώ νης δεν επιδεικνύει τίποτε. Ο φαρισαίος ξεχωρίζει τον εαυτό του από τους άλλους, τους οποίους κατηγορεί. Καυχάται για τη νηστεία και την ελεημοσύνη που κάνει. Από την άλλη, ο τελώ νης δεν έχει να καυχηθεί για τίποτε. Γνωρίζει πως είναι ένα τίποτε για τον Θεό. Στέκεται μακριά από τον κόσμο, χτυπώντας το στήθος του και λέγοντας «Θεέ, ελέησε με τον αμαρτωλό» (Λουκ. 18, 13).

Η υποκρισία αποτελεί σοβαρότατη ασθένεια της ανθρωπίνης ύπαρξης. Νοσούν όλα στον άνθρωπο. Η προαίρεση, η κίνηση της ψυχής, η αίσθηση της καρδιάς, η σκέψη, η θέληση. Ανταποκρίνεται προς μία βαθύτατη ανάγκη του εαυτού να δείξει αυτό που δεν είναι, πιστεύοντας την ίδια στιγμή πως δεν είναι όσα οι άλλοι είναι. Η λέξη «είναι» παίζει πολύ. Επομένως, η υποκρισία έχει να κάνει με το «είναι» του ανθρώπου. Βέβαια, ο Μάξιμος Ομολογητής θα μας πει πως έχουμε το είναι μας δεδανεισμένο». Αυτό το «είναι» το οφείλουμε στον Θεό. Ποιος οφείλει την ύπαρξη στον εαυτό του; Ε, λοιπόν, όλα όσα συνθέτουν το ανθρώπινο «είναι», νοσούν με την υποκρισία. Και μάλιστα, στην περίπτωση αυτή, είναι αδύνατον το «είναι» να αναφέρεται στον Θεό, καθώς στην περίπτωση της υποκρισίας, ως ελλειπτικής

διάθεσης, έχουμε διάβρωση του «είναι», επομένως αδυναμία του να θέλγεται από την παρουσία και δόξα του Θεού.

Κάποτε ο Νίτσε είπε πως θεωρεί απαραίτητο να πλύνει τα χέρια του πριν έρθει σε επαφή με θρήσκους ανθρώπους. Θεωρώ πως ο μεγάλος φιλόσοφος είχε δίκαιο, αφού είχε γνωρίσει την υποκρισία μέσα στο αυστηρό προτεσταντικό κλίμα, στο οποίο μεγάλωσε, και την οποία στα έργα του χτυπάει συνεχώς και αδιάκοπα. Θεωρώ, επίσης, πως ο ίδιος δεν ήταν υποκριτής. Ο Νίτσε, ο Καντ, ο Κίρκεγκωρ, είχαν βιώσει τη δυτική θρησκευτική υποκρισία, την υποκρισία του κλήρου, των πιστών. Μάλιστα, είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι όταν ζητήθηκε από τον Κίρκεγκωρ να γίνει επίσκοπος, εκείνος είπε πως δεν θέλει να συμμετέχει στη θεώρηση του Θεού ως παλαβού. Εν κατακλείδι, η υποκρισία είναι μία κατάσταση που συναντάται μέσα στην Εκκλησία, πολύ συχνά.

Το προσωπείο αντικαθιστά, μάλλον, παραγκωνίζει βιαίως, το πρόσωπο. Είναι συχνό φαινόμενο αυτό, μέσα στον εκκλησιαστικό χώρο. Πιστεύω πως η υποκρισία μέσα στην Εκκλησία προκαλεί, σκανδαλίζει, περισσότερο από κάποιον που δεν νηστεύει, δεν εκκλησιάζεται. Ο υποκριτής άνθρωπος θα δει τι φοράει η κοπέλα που θα μπει στον ναό, η ίδια εάν φοράει παντελόνι, αμέσως έχει ταπεινωθεί στη συνείδηση του, θα νιώσει σκανδαλισμό όταν δει κάποιον να μην νηστεύει τις ημέρες της νηστείας, θα σχολιάσει αρνητικά κάποιους αν τους δει στον ναό, υποτιμώντας την ευλάβεια τους, τις προθέσεις τους. Ο υποκριτής αισθάνεται δικαιωμένος απέναντι στον εαυτό του, ο ταπεινός, όμως, απέναντι στον Θεό. Και την ταπείνωση αυτή δεν την έχει ο υποκριτής.

Ο υποκριτής διαφημίζει τον εαυτό του ως τον καλύτερο όλων, των πρώτο όλων, εκείνων που κατέχει τη Βασιλεία του Θεού, κουνώντας το δάχτυλο στον Θεό και λέγοντας Του, κοίτα να δεις, έχεις υποχρέωση να με σώσεις. Εγώ νηστεύω, εγώ δίνω ελεημοσύνες, να όλοι γνωρίζουν πόσο φιλόανθρωπος είμαι, εγώ δεν είμαι σαν τους άλλους, είμαι άνθρωπος της ηθικής, δεν είμαι μοιχός, άδικος. Αυτά έλεγε και ο φαρισαίος. Και σήμερα, ορισμένοι εκκλησιαστικοί αυτά δεν λένε; Δεν υποκρίνονται μπροστά στον επίσκοπο τους; Δεν φτάνει το κεφάλι τους μέχρι το πάτωμα για να πάρουν την ευχή του; Το βλέμμα του δεν δείχνει ταπείνωση; Δεν δείχνει ευλάβεια; Δεν μιλάνε συνεχώς για ηθική; Δεν υποκλίνονται στον επίσκοπο τους ποιο κάτω κι από το έδαφος; Κι από την άλλη; Σταυρώνουν τον επίσκοπο τους. Κατηγορούν από πίσω τον επίσκοπο τους. Του λένε «σ' αγαπώ», σε στηρίζω, σε σέβομαι, και μόλις γυρίσει την πλάτη, εκφράζουν με δηλητηριώδη λόγια την κακότητα και εμπάθεια τους. Άλλοι πάλι χώνονται μέσα σε όλα. Κάνουν τον δάσκαλο στους άλλους, του δίνουν συμβουλές, του δείχνουν πως δεν πράττει σωστά. Και το χειρότερο; Όταν δεν περάσει η «ευλάβεια» τους, εκεί αρχίζουν και του δημιουργούν τύψεις, ενοχές, φοβίες.

Γεμίσαμε από αυτόκλητους σωτήρες, αλάνθαστους υπερασπιστές ενός ορθόδοξου ήθους, το οποίο με το εγωπαθές του εαυτού τους, μετέτρεψαν σε ηθικισμό, ευσεβισμό. Γεμίσαμε από τιμητές των πάντων και καινοφανείς ήρωες. Όμως, δυστυχώς, όλοι όσοι εξορίζουν τον Θεό και κρίνουν τον άλλον, γεμίσανε τον κόσμο με τύψεις, φοβικά σύνδρομα, ενοχές, απειλές. Δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό, σκανδαλωδώς, ανέραστους χριστιανούς, απογοητευμένους ανθρώπους, καταθλιπτικά πρόσωπα. Είναι επιτακτική η επάνοδος του Χριστού από την εξορία για να φτιάξουν τα πράγματα.

Στις 8 Μαρτίου 1970, ο μακαριστός Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κυρός Μελίων, εκφώνησε στον Μητροπολιτικό Ναό Αθηνών μια σημαντική ομιλία με τίτλο «Κατηγορώ την υποκρισίαν». Ξεκινώντας τον λόγο του, σημείωνε: «Τίποτε δεν καυτηρίασε ο Κύριος τόσο πολύ, όσο την υποκρισία. Και ορθώς, σε αυτήν είδε, ότι υπάρχει πάντοτε ο μεγαλύτερος παραπλανητικός κίνδυνος, δηλαδή το εωσφορικό αγγελοφανές φως. Είναι πράγματι φοβερή η δύναμη της υποκρισίας. Τόσο γι' αυτόν που τη ζει και την ασκεί, όσο και γι' αυτούς που την υφίστανται. Και είναι επικίνδυνη η υποκρισία, διότι ανταποκρίνεται προς βαθύτατο ψυχολογικό αίτημα του ανθρώπου. Ο άνθρωπος θέλει να φανεί αυτό που δεν είναι. Ακόμη και ενώ πονάει του εαυτού του και ενώ πονάει του Θεού. Και έτσι ξεφεύγει από την αλήθεια και την απλότητα και φυσικά και από την μετάνοια και την σωτηρία».

π. Ηρακλής Αθ. Φίλιος (Βαλκανιολόγος, Θεολόγος)
διάκονος Ι.Μ. Σταγών & Μετεώρων